

OPETUSALAN EETTISEN NEUVOSTON KANNANOTTO 12.9.2022

Kiistanalaisten ja ahdistusta herättävien aiheiden käsittely koulussa

Opettajan työn keskeinen päämäärä on auttaa oppijaa ymmärtämään ympäröivää maailmaa ja tukea hänen kasvuun yhteisönsä täysivaltaiseksi jäseneksi. Lapsen ja nuoren kohtaama todellisuus sisältää monia ristiriitaisuuksia ja ilmiöitä, jotka eivät koulun näkökulmasta ole toivottavia eivätkä tavoiteltavia. Sosiaalisen median myötä kielteiset kokemukset ovat yleistyneet.

Koulun tehtävä on tukea oppijoiden inhimillistä kasvua. On kuitenkin väistämätöntä, että hyvien pyrkimysten ja todellisuuden välillä on ristiriitoja. Sivistyksen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää.

Monet oppilaat tuntevat ahdistusta kohdatessaan ristiriitaisia ilmiöitä. Koulun pitää tarjota myös näiden monimutkaisten kysymysten käsittelyyn turvallinen ja luonteva ympäristö, joka sallii erilaiset mielipiteet ja rohkaisee etsimään yhteisiä näkemyksiä.

Viime aikoina olemme nähneet useita esimerkkejä pyrkimyksistä välttää yhteiskunnallisesti kiistanalaisten aiheiden käsittelyä koulussa. Kunta kielsi luokalta vierailun taidenäyttelyyn, jonka koettiin kritisoivan kyseisen paikkakunnan keskeistä elinkeinoa. Oppilaiden ilmastomielenosoitukset ovat herättäneet myönteistä huomiota mutta myös ärtymystä nuorten kansalaistottelemattomuudesta ja luvattomista poissaoloista. Esimerkiksi Elokapina-ilmastoliike, joka tottelemattomuudellaan tietoisesti provosoi ja koettelee lainsäädännön rajoja, voi herättää vastakkaisia reaktioita opetuksen ammattilaisten keskuudessa.

Koulu ei voi sulkea opetuksen ulkopuolelle ilmiöitä tai sisältöjä sillä perusteella, että niistä vallitsee eri näkemyksiä, ne ovat poliittisesti ristiriitaisia tai jotkut oppijat voivat kokea ne itselleen epämieluisiksi tai ahdistaviksi. Koulun velvollisuus on kehittää oppilaiden valmiuksia käydä rakentavaa keskustelua ristiriitaisistakin asioista ja etsiä yhdessä niihin ratkaisuja. Muutoin ajaudumme näennäistotuuksiin ja ruokimme vastakkainasetteluja, jotka rapauttavat demokraattisen elämäntapamme perustan.

Opettajalla on viime kädessä vastuu opetuksensa sisällöstä ja työtavoista. Hänen tulee välttää itesesensuuria, johon hän voi ajautua yhteiskunnallisten ilmiöiden kiistanalaisuuden, monimutkaisuuden tai poliittisen ja maailmankatsomuksellisen herkkyyden äärellä. Vaikeiden aiheiden käsittelyä voi syventää esimerkiksi kutsumalla asiantuntijavieraita tunneille.

Opettajan ammattitaitoa on johdattaa oppija käsittelemään rakentavasti ja turvallisesti maailmaamme sen moninaisissa ilmenemismuodoissaan. Tällöin hän toki ottaa huomioon oppijan ikäkauden ja yksilölliset valmiudet käsitellä ahdistaviakin aiheita. Oppijoiden ”suojeleminen” ristiriitaisilta ja yhteiskunnallisesti sensitiivisiltä aiheilta ei ole oikea ratkaisu. Usein juuri nämä teemat askarruttavat ja ahdistavat lapsia ja nuoria.

Erityisesti kokeissa ja muissa oppimistilanteissa, joissa oppijan edellytetään toimivan yksin, on tärkeää turvata hänen hyvinvointinsa. Mikäli on ennakoitavissa, että oppimistilanne voi aiheuttaa ahdistusta tai aktivoida aiemmin koettuja traumoja, on varmistettava oppijalle mahdollisuus viestiä tilanteestaan läsnä olevalle opettajalle ja keskustellen huolehtia koetta tai muuta oppimistehtävää häiritsevän tilanteen asianmukaisesta käsittelystä. Olennaista on, että oppija tietää etukäteen, miten toimia ja kenen puoleen kääntyä tuen saamiseksi tällaisia teemoja kohdatessaan.